

Fast of Tevet

Mrs. Shira Smiles

1 Artscroll - Scribe Chumesh

In the entire Torah Scroll, Vayechi is unique in that there is no extra space between it and the preceding parashah, in contrast to the general rule that a Sidrah begins on a new line or that it is separated from the previous one by at least a nine-letter space. Rashi, therefore, describes Vayechi as ngiq, closed, a condition that is meant to teach something about the mood of Jacob's children when he died. At that moment, the hearts of the children of Israel were "closed" in expectation of the suffering and despair of the impending bondage. Immediately after his death, the spiritual exile began, even though the physical and emotional travails of enslavement did not commence until the death of all his sons (Tur).

2 Box of Our Heritage - R. k. -tov

THREE FAST DAYS ARE OBSERVED DURING THE month of Teves, commemorating three calamities which befell Israel — on the eighth, ninth, and tenth days of the month. The fast days of the eighth and ninth are referred to as "fast days for the righteous." On these days, only individuals fast, whereas the fast on the tenth of Teves is a public fast for the entire community.

The fast of the eighth of Teves commemorates the day when the Torah was translated into Greek at the order of King Talmal [Ptolemy Philadelphus]. The Sages (Sotah 1:7) note that the day on which the Torah was translated into Greek was as calamitous for Israel as the day on which they made the golden calf, for it is impossible to translate the Torah adequately.

3 The fast of the ninth of Teves commemorates the deaths of

Ezra the Scribe and Nechemyah, who faithfully led Israel during the return from Babylonian captivity. When they died, the people of Israel were devastated, for their loss was irreplaceable.

The fast of the tenth of Teves is a communal fast, for on that day Nevuchadnezzar, king of Babylon, began the siege of Jerusalem during the time of the first Beis ha-Mikdash. The siege continued for three years until the walls were finally breached on the ninth of Tammuz.

4 We see then, that the tenth of Teves — on which the siege of Jerusalem began — was the beginning of the whole chain of calamities which finally ended with the destruction of the Beis ha-Mikdash.

5 ואלהיו כ' י"ג - י"ב ק"א י"ד

ומכל מקום עצם קביעות צום זה לדורות מעוררת עיון ומחשבה. שכן, גם אם היה זה באמור, ארבע משמעותי, אשר היה בו כדי להחריד את יהודי הגולה, מכל מקום אין מקום לזכירתו לאחר שאנו מציינים את הגרוע מכל, את היום שבו נחרב בית המקדש. וכי איזה טעם יש לציין את העונש הקטן שעה שעם ישראל מבכה את העונש הגדול?

6 היום אחרון לליל

כתב אברהם (תפילת הענין) "אברהם הצניע" הם נרחים לפעמים, כשחלו בשבת חוץ מעשרה בטבת שאינו הל לעולם בשבת, אבל הוא חל לפעמים ביום שישי ומתענים בו ביום. ואפילו היה חל בשבת לא היו יכולים לרחות ליום אחר. מפני שנאמר בו (יחזקאל כ"ד) בעצם היום הזה כמו ביום הכיפורים. וראוי להבין את חומרת תענית עשרה בטבת, הלא ביום זה רק החל המצור שנמשך שנתיים ומחצה. לכאורה קשה החורבן עצמו מהתחלת המצור, מדוע איך תשעה באב אינו דוחה את השבת וכשחל בערב שבת אין משלמים, ומאיך עשרה בטבת החל בערב שבת משלמים את התענית.

7 RAMBAM WRITES THE FOLLOWING IN Hilchos Ta'anis 5:

The fast of the tenth of Teves is like the other fasts which were established as means

of mourning the destruction of the Beis ha-Mikdash and Israel's exile. However, the primary purpose of fasting is not grief and mourning, for the distress felt at the time when these events transpired is sufficient. Rather, the primary purpose of the fasts is to inspire people to repent, to bring us to recall the evil deeds of our ancestors as well as our own — deeds which brought them and bring us great travail. By remembering these events we will repent and act properly, as the verse (Vayikra 26:40) states: "And they shall confess their sins and the sins of their ancestors for the evil that they have done to me."

8 Our Sages (Talmud Yerushalmi, Yoma 1) taught: "Any generation in which the Beis ha-Mikdash is not rebuilt, is considered as if they had destroyed it." Every generation has the ability to awaken Divine mercy, to bring Israel salvation from her enemies, to gather her exiles from the places of their dispersion, and to rebuild the Beis ha-Mikdash. How can this be accomplished? By complete repentance and by rectifying the sins of the previous generations. As long as salvation fails to arrive, it is a sign that we have not as yet repented for our sins and that we are therefore suffering because of our own transgressions as well as those of our ancestors. It is therefore as if we were delaying the final redemption, and as if we ourselves had caused the destruction.

9 The aim of fasting, therefore, is to subjugate our evil inclination, by restriction of pleasure; to open our hearts and to stir us to repentance and good deeds, through which the gates of Divine mercy might be opened for us.

It is therefore incumbent upon every person to take it to heart to examine his deeds and to repent during these days [of fasting], for this is the primary purpose of the fasts. As the verse (Yonah 3:10) states, regarding the people of Nineveh: And God saw their actions. The Sages (Ta'anis 22a) explained: It does not say that God saw their sackcloths and their fasting, but rather God saw their actions — i.e., the purpose of fasting was to bring them to repent [and having done so, their actions were now worthy].

We read in Chayei Adam (1:33):

Therefore, those people who fast, but who [spend the day] traveling or wasting their time, grasp what is of secondary importance [fasting] and forsake that which is essential [repenting]. Nonetheless, repentance alone — without fasting — is insufficient, for it is a positive commandment, declared by the Prophets, to fast on these days.

10 בספר' יצונו' - ו.ב. - ו.ב.

סעי' א', מ"ב סק"א: וכל אלו הימים כל ישראל מתענים בהם סני הצרות שארעו בהם כדי לעורר להכבות ולקח על דרכי תשובה וכו' ולשפשפש במעשיו ולשוב בהם וכו'. וביום' התענית ישמור עצמו מכעס ואם יש לו משא ומתן יעשה כאמונה ובנתח כיוחר, וימעיט כשיחה בכל מה דאפשר שלא יבוא למלאות פיו שחוק, וחיו"ב גדול על האדם בתעניות אלו לאונן ולקונן ולהצטער מאד על כל המאורעות שאירעו בהם שמהם הגיע צער גדול ושבר גדול בביכול להבוא יח"ש וזה עיקר ושו"ש התענית, ולא' יהיה תעניתו כמצוות אנשים מלומדה וישב אל אלהיו בכל לבו ובכל נפשו והיה מיצר וגאנח על צרותיו ויגוננו ולחלות פני אל יחוננו וינחמו מאכלנו.

ונוהגים' לחת צדקה במנחה ביום תענית, כדאי"א כנמ' (ברכות ו:) אגרא דתעניתא צדקתא, ויש' נוהגין לשער מה שהיה אוכל ביום התענית ליחן לפניו כערב.

כאשר מביא הקב"ה עונש על אדם או על אומה בשל מעשיהם הרעים. אין הוא מביא את העונש בבת אחת. ברוב טובו וברחמיו הוא משתמש כמה שאנו מכנים "איתותים". האיתות לכשעצמו אין בו כל רע, ועל כל פנים הוא רחוק מהעונש עצמו. כאשר נופל אדם למשכב, אין בכך אלא איתות כי הוא נידון. אילו היה מח בידיו היה אותו חולה חזר בתשובה ומפיל תחינתו לבוא עולם כי ירפא מהמחלה שבה נתון. שכן גם הוא מבין כי המצב יכול להתדרדר יותר ויותר עד כדי מות. רחמנא לצלן. המחלה, ולפעמים גם כאב ראש קטן, אינה אלא איתות שנשלח אליו מן שמיא: "חזור בך".

12

אם יודע האדם את חובתו בעולמו, הר ללקח את האיתות לתשומת לבו והוא מגיב בהתאם. הטיפש, לעומת זאת, לא יטפל בסיבות שעליהן מצביע האיתות. הוא יעדיף לטפל באיתות עצמו, למחות אותו.

13

כדי לקרב את הדברים לשכלנו נמשיל את הדברים לנורית בקרה הנמצאת במכונית והמורה על כמות השמן שבמנוע. החכם מבין כי כאשר הנורית דולקת, משמע כי כמות השמן שבמנוע פחתה ועליו להוסיף שמן למנוע כדי שהמנוע לא ישרף. הוא מבין כי אין לו לגעת בנורית, אשר אינה אלא סימפטום של מה שמתרחש במנוע, וכי עליו לטפל במנוע ולהכניס לתוכו שמן.

השוטה ינהג אחרת. הנורית הדולקת תרגיז אותו והוא יעדיף לטפל בנורית עצמה.

14

ובמלכותא דארעא כן מלכותא דרקיעא. גם הקב"ה שולח לנו איתותים שונים. כאשר הוא בא להחריב את בית המקדש, אין הוא מבצע את מחשבתו לאלתר. הוא לא מסתפק בנביאותיו של יחזקאל, אשר נביא כמה וכמה פעמים על החורבן הקרב. גם כאשר צבא נבוכדנאצר מלך בבל מגיע לארץ ישראל, הוא צר על ירושלים משך שלש שנים. בזמן זה היתה שהות לצורים לשאול על מה עשה כך ה' להם ואף להבין כי לא לעולם יחסון. אילו היו חוזרים בתשובה ויעשים את הנדרש מהם, היה צבאו של נבוכדנאצר מסתלק חזרה לבלל. אך בני ישראל לא התרשמו מהאיתות. ממש כמו אותו שוטה שלא נתן אל ליבו מדוע נורית האזהרה דולקת, וכמו אותו חולה אשר זעם על הרופא.

15

כאשר אנו צמים מידי שנה בתאריך זה של עשרה בטבת, אין אנו מתאבלים על עצם מה שאירע באותו יום. שכן מאוחר לתאריך זה אירעו אירועים חמורים בהרבה ממה שאירע בתאריך זה. אבל עשרה בטבת אינה אלא לזכור את יחסון לאיתותים שנשלחו לנו משמים, את אדישותנו לתוכיות שנשלחו לנו קדם העונש ואשר נדחו על ידנו בשאט נפש.

כאשר נראה אור אדום מוטב שנעצור

19

יאמנם בפרק לג של ספר יחזקאל מסופר על תגובת בני ישראל למשמע סיפורו של הפליט שבא מירושלים. היה זה כשלש שנים לאחר החורבן. בתאריך ה' טבת, בלוי שהגיע מירושלים סיפר כי הוכתה העיר. עוד לפני בואו של הפליט התנבא יחזקאל על אלו מבני ארץ ישראל אשר התגוררו בזמן החורבן בשדות ובמערות. אלה חשבו כי עוד תתישב הארץ וכי קרובת ארץ ישראל לא בטלה אף לאחר החורבן, אל אלה פניה יחזקאל ואומר כי הארץ תהיה לשממה. ארץ ישראל נתנה להם כדי שישמרו על מצוות התורה. אך לאחר שבני ישראל עברו על העברות החמורות ביותר נלקחה מהם המתנה.

משמע כי גם מספר שנים לאחר החורבן היו כאלה אשר טרם קלטו את האיתות. הם חשבו כי "עסקים כרגיל" וכי דבר לא השתנה. הם הסתובבו בין התרבות ונשאו קל וחומר, אשר ממנו למדו כאילו זכות הרבים שלהם תמנע את החורבן.

הם התעלמו ממה שקרה סביבם. לא שמו לב לאיתותים ולאזהרות וחיו בעולם אחר לגמרי.

מיכא בשם רבנן, על הא דאיתא בחדר הק' (ב' דף קע"ה): "לא גלו ישראל מארצם עד שצפרו בקב"ה ובמלכותא דבית דוד". מלכותא בית דוד מרמז על ענין השתנה פרטי, שהאדם המאמין שכל מאורעותיו הם בהשגחה פרטית, אז אם נרמז לו איתא צפר כל שהוא, דבר הוא מפשפש במעשיו ומיד רואה לחקן את המען חקון. הארה זו מכונה "מלכות בית דוד". ואמנם ברורות קדמונים היו ידעים היטב חסדי אה הסיבות לצער שארע להם ואיתא חסא טרם לקל, ומה הם יקדים לחקן.

17

ועל כל מאורע וזו הקצין ביותר, היו יודעים מה מרמזים להם כוח מן השמים.

זה היה ממנהגו של דוד המלך, על כל דבר שאירע לו - מיד פשפש במעשיו, ודאג לחקן את הוקק חקון לפי מדרגתו, ויבוקש על כך, ויעשה מזה תפילות, וכשמתק הענין, הורה להשי"ת על שיתנתו.

זה, "לא גלו ישראל מארצם עד שצפרו בקב"ה ובמלכותא דבית דוד" - היינו שבתחילה רימוזו להם מן השמים רמזים דקים על ענינים הצריכים חקון, והם לא קיבלו את הרמזים הקטנים משמיא, (שהם ענין "מלכות בית דוד" כ"ל) ולא דאגו לחקן אותם, עד שהתקפו מן השמים רמזים גדולים וברורים יותר, עד שהגיעו לכלל טרש מארצם וארצות העולם המרה (עין בעש"ט עה"ת פ' קד את לא יעזב).

18

ובמנהג שאין עוד נביא ולא אהני יודע עד מה, שאין האדם יודע בבירור מה עליו לחקן בעניניו של כל מאורע שאירע לו, יפה בדיוק דירשנים ממנו מן השמים, אבל אם הוא יודע לפחות את עצם הדבר שהקדוש ברוך הוא פונה אליו, בביכול, והוא מדבר עמי, והוא דורש בשהו ממנו, אך אינו יודע נביתו בבה דברים אמורים, ומה טרש ממנו בפרסות - העצה היא לעשות מה שניתן לאל דיו לחקן את עצמו. דהתבא, אם עובר על האדם איתא צפר ח"ו, הרי עליו לפעול מיד בכל יכולת לשפר דרכיו ולחקן מעשיו, לדקדק יותר בברכת המזון, ליטול דיו בראשיתו יותר, לקבל על עצמו לשמור עניניו יותר, לזכור תורה ביתר חשק והתמדה, להתפלל יותר בכוונה, ועוד ברגע וברגע קבלות והחלטות מוכות המתבקשות מדרמזים הקטנים שסביבם חסיד לאדם מן השמים, ועי' הכל לבקש מהשי"ת, הורני ה' דרכך אולך באמתך - שיתנה את עיניו, וידע מה רוצים ממנו בשעה זו ומה יש לו לחקן.

על כל פנים כשהשי"ת רואה שהאדם נענה לרמזים, ומתחשב בהם, ואינו נשאר בשויון נפש ובקרירות בלפידם, זה נעצמו כבר מפתח את הדברים והצער שגורם לו בעש"ט.

20 Artscroll - Ste Chumash

Torah indicate that God paused in order to allow Moses — and later students, as well — to reflect upon the preceding verses. Consequently, the "closure" of *Vayechi* implies that in the aftermath of Jacob's death his offspring did not have the capacity to perceive the significance or draw the proper conclusions from the event (R' Gedaliah Schorr).

חשעה בטבת לא כתבו רבותינו מהו (מגילת תענית) ובלשון השו"ע (סימן תקפ"ו) לא נדע איזה צרה שאירע בו' וכבר תמה הט"ז שם יתימא גדולה הא איתא בסליחות ד' טבת מפורש דב' טבת מת עזרא הסופר וצ"ע רב' ע"כ. ובביאור דבר המחבר מצינו דברים במפרש שעל מגילת תענית שכתב שגור תענית על דבתשעה בטבת נלד אותו האיש ומהו תבין למה לא כתבו רבותינו מה אירע בו, מפני שיראו לכתוב שגור תענית על זה היום (ע"ש שהביא הוכחות לדבריו בחשבון הזמנים). עוד איתא במגילת תענית כי' בטבת סמך מלך בבל את ידו על ירושלים להחריבה ע"כ.

21 חזון סמיון

ארבעה מאורעות אירעו בתקופת שנותי בחדש טבת. אשר בעטיים נקבעה תענית עשרה בטבת. בשמונה בטבת נכתבה התורה יונית בימי תלמי המלך וחשך בא לעולם שלוש ימים (מגילת תענית) והיה יום זה קשה לישראל כיום שנעשה העגל שלא יכלה התורה להתרגם כל צרכה (מסכת סופרים פ"א ה"ז).

23 ימת ח"י חזון סמיון

ראיתי דבר חדש בקונטרס אור גדליהו להגאון ר' גדליה שור צ"ל כי רצון היונים לגרום שכחת התורה בישראל — כמו שאומרים להשכיחם תורתך — הצליחו בו במקצת דבמשנה (סוטה מ"ז) אמרו משמת יוסי בן יועזר נטלו האשכולות, ובגמרא יש מפרש מאי אשכולות א"ר יהודה אמר שמואל איש שהכל בו ופרש"י תורה באמתה ואין דופי ושכחה ומחלוקת ויוסי בן יועזר חי בימי היונים ונהרג על ידם (ע' מד"ר פ' חולדות פרשה ס"ב ס"י כ"ב ע' בסדר הדורות) נא בימים אלו התחילה שכחת התורה — תורה שיש בה דופי ושכחה ומחלוקת הרג שהצליחו היונים להוריד שכחה על מקצת התורה לדורות. רק דנשאר לבאר יהגם שהם הרגו את יוסי בעל האשכולות, אמנם איך פעלו למנוע שלא יקום אחריו עוד מי ישבשם איש האשכולות יכונה כמותו

24 חזון סמיון

והנה בגדל החורבן שכתרגום התורה כתב החתם סופר (ורדש לחדש טבת עמוד 204) ח"ל י"הרע והמר שבהעתקת התורה יונית או לכל לשון הוא כי בהיות התורה כתובה בלשונה שנאמרה מפי הקב"ה, הרי היא כפטיש ופוצץ סלע, וכל פסוק סובל כמה פירושים שונים, וממש אין לומר בו דבר על דרך פשוטו שלא יסבול גם פירוש אחר. ועל כרחו של ישראל שישמעו לדבר חכמים ולפירושהם ויחידתם משא"כ בהעתק התורה ללשון לע"ז אי"א כי לא לבחור ע"כ כונה פשוטה אחת ולכתבו באותו לשון. כי אין לשונות העמים סובלים ככה, וגם אין אותנו יודע עד מה לכתוב כחכמה ודינה כמו שנכתבה התורה על ידי הקב"ה, והיות כן בהעתק התורה יונית או החלו עם בני ישראל לטעום את פשוטו של מקרא ימאו החל אפיקורסות להתנוצץ ולא אבו לשמע לקול דבר חכמים ולפירושיהם כאשר כערה ערין מרקר בינוני עכ"ד הנוגעים לענינו.

27

היה שהנתן התוריד ע"י עזרא לולי שקדמו מרע"ה ואעפ"כ נתנה כתב על ידו. והביאור בזה שבתחילה כתב הקדוש שאנו משתמשים בו עתה היה גנו בס"ת שבארון הקדוש. וההירושים היו משתמשים בכתב ליבונאה, ואתא עזרא ומסר כתב הקדוש לכל בניו והטעם בזה משום שכאותיות התורה צורות ותגין וקצין מרומזים תורה שבע"פ, וכל מה שתלמיד התיק עתיד לחדש והרי ר"ע דרש על כל קרן וקרן תילי תילים של הלכות (מנחות כ"ט ע"א) וכל זמן שהיה התורה שבע"פ שמורה בפיהם, לא היו צריכים לעין בכתב הקדוש הזה בכבודו כמקומי הסתכלו בו הנביאים והחכמים בעת הצורך. ודי לעולם שישתמשו בכתב ליבונאה אמנם בעיה משגלתה שכינה וירדה שכחה לעולם כמו שלבסוף הוצרך רבינו הקדוש לכתוב התורה שבע"פ. ה"ז בימי עזרא הוצרך ע"פ למסור סימני התורה ורמזיה לכלל ישראל כדי שידעו להוציא הרין מרמזי הקרא ויהיה בדורו באילו נתנה התורה על ידי

28

והנה לאחר שתרגמו התורה יונית והחלו לטעום טעם פשוטו של מקרא מצינו שהיה יא"ב לספרתם המוויפת של אותם כופרים אין תועלת במעשי עזרא ואין הפסד הציה כי' במיתתו. וע"כ יפה אמרו במל"ה נאה במגילת תענית יזכירם ט' טבת לא נדע מה צרה היה בו' רצוה לומר אע"פ שמאז כבר הוקבע יום ט' טבת לתענית מפני מיתת עזרא. מ"מ אח"כ שהעתקה התורה בחרו להם פשוטו של מקרא עד שלא נדע להם שוב מה צרה היה ביום ט' טבת במיתת עזרא עכ"ד

31

ובזה נבא לבאר את הענין הרביעי שבעטיי נקבעה התענית י"ב ביום סמך מלך בבל את ידו על ירושלים להחריבה. ונוכח בס"ד שגם ענין זה של חורבן הבית הראשון יסודו בעקירת התורה שבע"פ.

שנינו בגמ' נדרים דף פ"א ע"א. אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב "מי האיש החכם ויבן את זאת". דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוה עד שפירשה הקב"ה עצמו. דכתיב ויאמר ה' על עובם את תורת ויג'. היינו לא שמעו כקולי - היינו לא הלכו בה, אמר רבי ירמיה לומר שאין מכריזים בתורה תמללה ע"כ

25 חזון סמיון

והנה לשון הקודש היה ג"כ מיוחדת ב נאומיהם מרומזם כל הפנימיות המורה, וכמי שכתב החתם סופר (ורדש ל' טבת) על הפסוק (שה"ש י' י"א) אל גנה אגוז ירדתי, גנה הוא ראשי תיבות גימטריאלית, נטריקון, חמורה [היינו כמו א"ת כ"ש].

26

וממילא נעם שלחמי המלך גור (לחגם המורה ביונת, הרי היה בזה ביטול הפנימיות של תורה, ליקח רק הייפי החיצוני, כפי כל מחשבו של יון שהיה רק חוץ, ועוץ מהחיצוניות העיקר, ומה שמפרטים המורה

ליונת הרי נטלים רק החיצוניות של המורה מבלי האור הפנימי הנגזר בלשון הקודש כנ"ל. ולכן ה' זה נורה שהביא חושך לעולם, כי נחטל האור של המורה.

29

וה"ן אומר החתם סופר כי לאחר נדחת חלמי המלך לא ידעו ולא הבינו בני ישראל מה היה ביום ט' טבת, כי לא הבינו זה אגוזי בזה ששאל הסופר נשאל, כי לא הבינו המעלה שיש בעזרא הסופר, כי על ידי תרגום המורה ליונית היה להם אחיה ביופי החיצוני שיש בתורה, וממילא לא הבינו את מעלת הכתב שנתן ע"י עזרא הסופר לכלל ישראל, וזה מה שרמזו הטור בלשון.

30

במצא כ' נ"י ימי החושך, הענינה היא ללחוס נגד החכמה החיצונית של יון. ולדנן עצמנו בפנימיות המורה, ולא די בזה שאנו בעצמנו מבינים את הפנימיות שיש בלשון המורה ועשיית המצוות, רק גרף להיות איש ויחיד, להביא בחזון הנני בית שמחה ותענוג בעשיית המצוות, ולהרגיש המתקנות בעשיית רצון הנורה יח' יש אחריות

על כל אחד להאיר הבית באור המורה. היינו הפעמיים של המורה שישנו הנני בית אה העולם של תורה, המתקנות של ענינה ה', כדי שיהיו תמיד נשמחה, ולא יהיה להם צורך לחפש שמחה דגנדרם אחרים, ולא כזה "האיש ויבין" יכולין ללחוס נגד יון וקוסתיו.

חינוך למצוות מתחיל גם הוא בגיל מוקדם. מצוה צריכה להיות חוויה בשביל הילדים. כל ילד לפי גילו. שבת, שירה, "דברים טובים" שמלווים את המצוות, ועוד כיוצא באלה. לא צריך להכריח את הילדים לשבת ליד השולחן מראשית הסעודה ועד אחריתה. זה עינוי בשבילם. בפרט כשיש אורחים והסעודה מתארכת מאוד - ויש הורים שדווקא אז רוצים להראות כמה הילדים שלהם מתונים... אבל אפשר למשוך את לבם בסיפורים יפים לפרשת השבוע, או בסיפורי צדיקים, או בכל דבר אחר שיהווה עבורם חוויה מעניינת וימשוך אותם, כך שהילד יחכה לשבת.

אפשר לשחף את הילדים בהכנות לשבת. לא כעול, ולא כדי להקל על ההורים, אלא בדברים שמעניינים אותם, דברים שיביאו אותם להרגשה טובה של "ילד גדול", הרגשת שותפות ואחריות עם ההורים. כך בכל המצוות. (ראו דבריו לעיל בעניין "דרכי חינוך"). כבר למדנו מחז"ל שטוב לשחף את הילדים - לתת להם אגוזים בפסח, ונהנו העולם לשחק

40 ולא נחנס נעשה הריגת עשו הרשע ע"י חשים בן דן, שהרי בחודש טבת מתחיל דגל מחנה דן, ומדוע זה הוא חוקפו של דן. ולכן היה נכחו להרוג עשו הרשע, כי בימים אלו נחגגר כוחו של שטן זה.

41 שבת דן הוא מאסף לכל המחנות. כל הנחשלים אחריו שפולטן הענן ואני טונלן מרוב חסרות, היה כח שבת דן לחוספן יחד נחון המסנה. עיקר טחו של עשו

הוא ע"י שגונג נפשות אלו שפולטן הענן. כמו שמצינו בעמלק שלד נפשות אלו, שהיה כוחו של עשו הרשע וידוע כי הנחשלים הוא אחיית נחש מילה, יהוא כחו של עשו הנקרא בתרגום (נחשית זה. מו) נחשירטון, שהוא כח הנחש השולט על הירק. ובחודש טבת יש כח להטיר אלו הגרות, היינו הנשמות, שנמלאו דשן בכל השנה (שני"ד ימי השנה מעלה דשן בהגרות). ולדשן ולהטיר, כי זה הוא הכח של שבת דן. איתא בגדקת הדריק (אית ק"א) שעיקר הפנידה בעקבתא דמשיחא הוא להוציא יקר מוולל. ענדה דידר האחרון היא ענודה שבת דן, להיות מאסף לכל המחנות, וזו היא זו השעה, והימים האלו נחודש טבת מסובלים לזה, ע"י ענודה זו של קריוב הנפשות הנדמים, תחננר יד בני ישראל על עשו, שחודש זה הוא חוקפו של עשו שנחננל ע"י כוחו של שבת דן, יחקקים בתהרה ועלי מושיעים בהר ציון לשפיט את הר עשו, וכמו חשים בן דן שהרג את עשו, בן אנוח ע"י שנאחז בדריט ענודה שבת דן מהיה החולאה מזה חשים בן דן, שאיתא בספרים ש"חשים" הוא אחיית משיח.

42 שבעת אומרים נשם קדמן, למה הלג של האדם הוא על דג שמאל, הלא ימין הוא לעולם החשוב יותר, והלא הלג הוא עיקר חיות האדם, ומנאר כי לג האדם אינו

נשכיל עצמו, אלא הוא נשכיל הולת, להרגיש עצרו של חכירו ולאובד הולת, ולכן הלג נכד שמאל, כי הוא לימין האדם האחר, שזה חללית כל האדם, והוא נאחז נכד הייחוד חסוד שיהא ימין.

בפרשה כתוב שיעקב אבינו ירד למצרים בששים ושל נפשו, וע"י יוסף ונניו ע"י ייכד שולדה בין החיות נשלמה חספר השנעים, וענ"פ יש כאן ענין של מספר ס"ו, ומה הטנה נמספר הזה ד"קא. יאלי לפי דברים הנ"ל כי יש כאן נאזים ויחיו רמו להכח ללחוס נגד קליפת יין, הר יין עולה ע"י, וע"י האזים ויחיו מנעלים כח יין, נמארים ה"י נכללים כל הגליות, והכח ללחוס נגד כל הקליפות, והכח נגד יין הוא כירדה י, להאיר חון החושך ע"י כח אים ויחיו, ינמניו שהשטות של יין היא השטות והפכה שיש נחון הנחם, שטטלים הקולטור של יין, האחרים ציפוי יגה של היהדות, בלי ענייניה, צריכים ללחוס נגדה נכח האזים ויחיו יחד.

כבר אמרנו פעם בשם השפ"א כי ענין שמחת הנה מזה שחוסף עוד ערב ככלל ישראל, זה ענין הפרשה שלנו, ענין אנוי אערנו, ונחשורר של אחד ירגיש החיוני להשחמק בערבות ענור אחינו בני ישראל, זה ענודה אחת, ענודה בלי נגיעה להעצמות, אערנו מדי חנקשני ר"ח אחת,

צריכים להחניק כי אם ח"ו לא ינא משיח דקינו, או כשיעברו כמה שנים ינכט על דורנו, שהיה לנו הנסיון להציל את כל אלו הטובים בים, הן אלו הנחורים שהרחוב עם כל הנסיונות חוטפם ממחנה הענן של הישיבות לחון הרחוב העמאה, הן אחז"י הנאזים מרושע, הן אחז"י הספרדים, הן נח"ל הן נארגינו הקדושה, הר הרוזה חכירו טובע כים חיי ליתן כל ממוט להצילו, מה פשיט להציל כל אלו הנפשות, וכאשר נכט על זה למספר, הר כולנו נהיה תמאס נחמהון אף לא פשיט מה שמוטל עלינו, כל אחד נרץ להחניק כמה זמן וכמה ממון הוא נותן להציל נפשות אלו, והימים האלו הם

מייחדים לעבודה זו לקבל על עצמנו לעסוק בזה ביהר שאח ויבחר עו, ולקרב באלה משיח דקינו ע"י ענודתנו להוציא יקר מוולל.

אזל אי ינמא דהם לאחר הימים האלו אז יהיה קצירתו בראש חודש או בנאה חטבה, יהיה ביום זה נהרג עשו הרשע ע"י חשים בן דן, הר שנחקקים בפועל מחנא ראש מבית רשע, שניים זה נהרג וראשי נקבר נמעררה המכפלה, נמאז כי בימים אלו יש כח לדורות שטול להמננר על כוחו של עשו הרשע.

ענין הערבות מחולק בארצות בספרה"ק תפארת שלמה (נפרשטינ), ונפ"י רגש עה"פ ה פנך ערב ע"י ש"ה הערבות בעד בנימין ה"י חיקון פנס שנעשה בהערבות פעת שה"י מחכים יוסף הדריק אחיהם, ומנאר בספרה"ק כי כל הגלות שאנו נמאזים בה, הוא מטעם חיקון הפנס של מכירה יוסף הדריק, וגלות זה נא מלד עין שנאז חנס, שהוא שייך נשורשו לחטא המכירה של יוסף הדריק, ואנו צריכים לחקן חטא הזה, והיינו ע"י החמורות בענין אחריות של הערבות בענור אחינו, היינו כל אחד בישראל.

הפרשה מעורר אותנו, כי על האדם לחשוב "אף אעלה אל אחי", פ"י אל אחי שנשמים, והענר אינו אחי" היינו הענר של דורנו המחלנט עם הילד הקשה, וח"ו טופל מחמתו, אף אראה ברעה אשר ימאז את אחי, הצער השכינה, שיש בזמן שיש אים ישראל השריר נצער האחיית שלוחם עם יצרו, קלני מראשי קלני מורדע, ואף אראה ח"ו נצער השכינה.

זה הוא נאחז ענודה החודש של טבת, נפ"י בראשית כתוב כי טבת הנה, ומביא רש"י דלכן כתוב חסר ו"ו, שהפ"י הוא שהיו מטיבין אותם, היינו שלא היו טובות נעמם רק שהיו צריכין הטנה, ומביא נחמל יעקב שם כי הוא מלשון הטנה הגרות, כי השפ"א כי מזה למידין פ"י חודש טבת, והיינו שהימים אינם טובים נעמם כי שייכים לעשו, וצריכין להטיב אותם, ולעניינינו נאמר, כי החודש הוא להטיב לאחרים, להטיב הנשמות הצריכים חיקון, ובי"ב החי"י הר"מ שחודש טבת הוא מלי הטנה הגרות, ענודה החודש הוא להטיב הגרות, הנה ה' נשמח אדם.

בפרשתנו את למידת ענין פתח הנחש.
והעונש הגדול שנענש עניו זה

הספיק את האדם לחול מעד הדעת, ומדע
טובה מרובה, אם יכולין להספיק אדם לנח
לירי חטא, הלא נודע שיש נח לפני ישראל
להביא יראת שמים לחן השני, אם יש יכולת
להשפיע על אדם לעשות דבר לא טוב, אז
מדע טובה מרובה, מסייעת מן השמים למד
שיוכל להכניס יהדות יראת שמים לחן
השני, ומדע טובה מרובה אם הנחש הביא
מיחה והעדר חיים, כמה חיים אדם מה מביא
לעולם, נעם שמספיק על אחרים ומביא
לחוסר קצת ידיות.

44 הפלא ופלא, האדם עצמו נחקר

להשיג יתר ע"י מה שמקרב חבירו ומשפיע
על חבירו יראת שמים, וסוד זה מביא נדבך
הרה"ק ר' הענין מאלנסנדר ז"ע, שאמר על
מה דכ' אלל נעמי כשדברה לרוע (דברים א' י"ח)
"והלא כי מחלמלם היא", שהכוונה על נעמי
נעמיה, כי ע"י שהשפיע לרוע נעשה היא
*מחלמלם, נעשה היא נעמיה חזק יותר, וכן
היא נכל פעם, ע"י השפעה על הוילת,
נעשים יותר מחזק, זה הרמז לאחר פרשה
קין שאמר השומר אתי אנכי, אמרה חורב
זה הדבר אתי נכון, רק זה ספר חולדות
אדם, שדרך לחוש לכבוד חבירו, ולהשפיע
עליו.

47 Shulchan: Chaim - R. Chaim Hilber

The Shulchan Aruch (Orach Chaim 580) says that some people have the custom to fast on the eighth of Teves because Talmi Hamelech forced the Jews to translate the Torah. Regarding the ninth of Teves it says, לא נדע מה הוא הצרה - "it is not known what the tragedy was." The Ba'er Heiteiv says that on this day Ezra Hasofer died. The Chasam Sofer asks: Surely the author knew what happened: why didn't he mention the reason? He answers that of course the author knew, but an extra point is being made here. The problem was that Ezra died and people said, "So what?" לא נדע מה הוא הצרה - "So what?" means that they didn't even know the greatness they had lost, and that's part of the tragedy. Similarly, if one doesn't even realise the spiritual effects of being in golus, it's a tragedy. He must fast on the tenth of Teves in order to realise his situation and hope and await the redemption.

48 The Rambam says that if one doesn't wait for the redemption, he denies the Torah of Moshe as well as all the prophets. The problem is that we forget our obligations. We live inchutz la'aretz, are occupied with making a parnasah, have a home and friends, and the result is that some wouldn't even want to leave. The Medrash says that in Egypt there were three days of darkness precisely because four-fifths of the Jewish population didn't even want to leave Egypt and were thus also killed during that plague. Chazal say it will be the same in the future: There will be a darkness, as there was then. Because people are happy in golus, there won't be any purpose in bringing Moshiach to them; therefore they won't merit seeing the geulah.

ובשפתי חכמים הקשה עוד דהא באמת לא התחיל השעבוד עד שמתו כל בני יעקב וכל הדור ההוא. ותיירץ שלא היה להם שעבוד ממש אלא צרת השעבוד כבר התחיל ממיתת יעקב, ר"ל שכבר דברו על עניו עבודת המלך וכו' ימיה כבר נסתמו עיניהם ולבם של ישראל, ודייה ועדיין אין אנו יודעים מה זה נסתמו עיניהם ולבם, ובכלל קשה להבין למה היה ראוי לשנות סדר קבוע בכתיבת ספר תורה בשביל רמז כזה ולסלקו לגמרי שתי פרשיות שכל אחת מהן פרשה בפני עצמה ולחבר אותן כאחת.

46

והאיר לנו ר' ירוחם זצ"ל ונדע תורה עמוק שם) אור גדול בענין זה כי הכונה היא בעין מה שאמרנו חז"ל (בסוטה י"ג) על דברי משה רבינו בפרשת ייבך "לא אוכל עוד לצאת ולבא" שר"ל בדברי תורה ומלמד שנסתמו ממנו מסורות ומעיונות החכמה וכן כאן כשנשתלק יעקב אבינו והתחילו לדאוג על הגלות המרחפת על ראשם וממשמשת ובאה עליהם, כבר נטרד לבם ונסתמו מעיונות החכמה ונעשה סתימה בתוכם ועל כן באה מסורת הנאמנה לנו מעזרא הסופר להבוע סתימה זו באותיות התורה עצמה כדי להראות עד כמה גלותו של ישראל "אינו רק חוסר של הפסק בעלמא חוסר של רווח להתבונן אלא שהוא עניו של סתם בעצם התורה".

49 R. Fred in Ram - R. Fred

There will be only four questions and they will all have simple yes or no answers. Sounds like there should be nothing to worry about. In addition, we are told the questions in advance: Did you conduct your business affairs honestly? Did you set aside time daily for the learning of Torah? Did you occupy yourself with having and raising children? Did you eagerly anticipate the final Redemption?

50 If it is true that the first three questions all concern our daily activities, then it should be obvious that the anticipation of *Mashiach* — the fourth question — also has to do with our daily thoughts. The longing for *Mashiach* must be part of the very fiber of our beings, not an awareness to which we occasionally arouse ourselves. When we say *Modeh Ani* in the morning, we have to say to ourselves: This could be the day! When no news of *Mashiach's* arrival has reached us by noontime, we should

think to ourselves: Already noon, and he still has not come. And as we go to bed, however well the day has gone, there should still be a feeling of something missing: another day without *Mashiach*. I once heard an interview with the wife of someone held captive for six years, and she said, "Not once in the last six years have I gone to bed without thinking that tonight could be the night he is released." And that is precisely how we should think of *Mashiach* as we go to bed.

51 All of us have known what it is to long passionately for something, or at the very least to wait impatiently. Yet despite the fact that we pray three times every day for the coming of *Mashiach*, I doubt many of us could say that we are longing for *Mashiach*, that we feel some absence in our lives that only he can remedy.

52

Rabbi Dessler writes in the fourth volume of *Michtav M'Eliyahu* that material affluence is part of the preparation for the advent of *Mashiach*. When our lives no longer need to be focused exclusively on eking out our daily sustenance, we have the peace of mind to direct our attention to spiritual matters and to prepare for a world in which Hashem has revealed Himself for all to see. Yet that affluence is a test. On the one hand, it allows us to direct our thoughts to spiritual matters; on the other hand, it tempts us to an involvement with material luxury, which only coarsens us.

Hakodosh wrote over four hundred years ago. "I see Jews building mansions fit for princes. They build permanent dwellings in this world and in these defiled lands confident that their children and their children's children will inherit them. And this appears as a removal of their thoughts from the Redemption." Those words ring equally true today. We have become entrenched, sure that we are living in a motherland where our grandchildren and great-grandchildren are going to live as well. If Mashiach were to come today, our first worry might well be: What am I going to do with the swimming pool?

55

Shelach: Dayim

Before his death, Yaakov called his sons to tell them אשר יקרה אתכם באחרית הימים - "what will befall you in the end of days" (Bereishis 49:1). Rashi says that Yaakov wanted to tell them what would happen at the end, but the Shechinah departed from him, so he began to say other things. Sometimes the word יקרה is spelled with an א instead of a ה. Whilst here it is with an א, in Doniel (10:14) it is spelled with a ה. What is the difference between

the two usages? The Tiferes Shlomo says that there are two ways to make a kingan on an animal. One is to prod the animal to move. The other is called by the Gemora קרא לה ויאבא באר, to call to it and it will come. It is the same when Hashem acquires His flock. One way is through afflicting us, and we return to Him out of distress. Another way is that Hashem calls softly, and we come to Him. The variation in spelling alludes to this idea. When יקרה is spelled with an א, it means Hashem is calling to us but we have to return. When it is with a ה, as in Doniel, it means prodding. Yaakov was hinting at this idea that there will be a יקרה with an א at the End of Days: Hashem will call, and we must hear the calling and run to Him.

56

If one looks through history, there have been many difficult crises, and after each tragedy the people thought Moshiach was coming immediately. After the expulsion from Spain, the Arizal went to Tzefas to bring Moshiach. They thought that following a tragedy of such proportions, "this has to be it." After World War I the Chofetz Chaim said, "When's it going to be the geulah?" Many thought after World War II that Moshiach had to come. The Tiferes Shlomo says that now is a different situation: Hashem calls to us, yet we decide we are managing anyway, we don't need Moshiach. He calls to us, but we have to hear and respond to the calling.

616

שבת בו אביו או אמו אין אנו מתענים בשבת, אבל תענית חלום מותר להתענות. רבשביל עונג שיש לו שמבטל צרה העתידה לבא עליו לא מעתה הוא. הלכך תענית ת"ב דהו רק על צרה שעברה לא דהו שבת, אבל תענית ת"ב דהו על ביטול צרה העתידה, עונג הוא לו והוא דחי שבת, עכ"ל.

62

מבואר מדבריו שישנו הבדל מהותי בין עשרה בטבת לחשעה באב, תשעה באב הוא יום האבל העיקרי על החורבן של אב, אבל יום בטבת הוא יום שבו נגזר המשך החורבן השנה, ובכל שנה בומן הזה ישנו כשמים דין מחדש האם יבנה השנה בית המקדש או שימשך החורבן ח"ו והדין על בנין בית המקדש הוא בעשרה בטבת, וביצתה הדין שנגזר בעשרה בטבת, הוא בחשעה באב. לכן התענית של יום בטבת דוחה שבת שכן בו נידונים על גזרה העתידה לשנה זו - האם ביהמ"ק יבנה או יהיה חרב בשנה זו, ועל גזירה עתידה מהענים בשבת משום שזהו עונג אצל האדם, משא"כ בטיב הוא תענית על מעשה שכבר היה.

54

Rabbi Shimon Schwab gave a beautiful parable for our state of being without Mashiach, as well as for our own blithe unawareness of the situation we are in. Imagine you are at a wedding. Everybody is well-dressed, the band is playing, the photographers are snapping away, the smorgasbord is wonderful. Everyone is having a grand time. Only one thing is missing: the bride has not shown up. No matter how attractive the surroundings, most of us realize that a wedding without a bride is nothing. Well, a world without Mashiach is a wedding

without a bride. Only one difference: We don't even realize that the bride isn't here.

57

Hashem was saying to Yaakov, "I can see it's bothering you that you aren't in Eretz Yisroel. As long as it bothers you, you don't need to be scared. As soon as you are happy and it seems fine to live in chutz la'aretz, you have to be scared." The word מירא means you are scared of something in the future. מירא is when something is bothering you now. It was because he was מירא, distressed about his going down to Egypt now, that he did not have to fear the future. Therefore Hashem told him not to fear the future, precisely because of what Rashi tells us, that he was distressed by his situation now. As long as one is aware and uncomfortable that he is in golus, he doesn't have to be worried; he belongs to Eretz Yisroel. Once he sees this as his home, then there is a problem.

58

We can now also answer our original questions as to why the parshah is closed, with no gap between this and the last, and as to why the Torah speaks of the Jews' multiplying in two places. The last verse of Vayigash says how they dwelled in Goshen: "they took holdings in it, and they were fruitful and multiplied greatly" (ibid. 47:27). That's why their eyes and hearts were closed. It was because they prospered, and became too comfortable with their home in Egypt, that the troubles of the servitude started. Therefore, having just been informed of how the Jews prospered at the end of Vayigash, we now find the "closing" of the parshios to tell us that this was the cause of their suffering. The lesson is that a Jew has to realise and feel that he's in golus, and it has to trouble and distress him.

59

כתב המסילת ישרים ובפרק י"ט - ואם יאמר אדם מי אני ומה אני ספון שאתפלל על הגלות ועל ירושלים המפני תפילתי יכנסו הגלויות ותצמח הישרועה - תשובתו בצדק, כאותה ששנינו בסנהדרין (ל"ז ע"א) לפיכך נברא אדם יחיד - כדי שכל אחד יאמר בשבילי נברא העולם... עכ"ל.

60

כל אדם הוא יחיד, דהיינו לכל אדם יש את חלקו ותפקידו בעבודת השם, ומה שפועל אדם זה מכח תפקידו בעבודת השם, אין היכולת לפעול ביד אדם אחר, ומכלל כל הפעולות והמעשים של כל בני האדם נבנה כבוד מלכות שמים, וכך גם בהבאת הגאולה, מה שאדם זה פועל ומתפלל, אין היכולת ביד אחר לפעול ולהתפלל, כי זהו חלקו הבלעדי בהבאת הגאולה, וא"כ על אף שהגאולה עדיין לא באה, אין זה פוטר את האדם לפי ערך תפקידו להתפלל על הגאולה, כי מחובת עבודתו הבלעדית הוא להתפלל על הגאולה.

61

ומצינו דברים מבהילים בזה בחתם סופר ודרוש לוי, אשר הובא גם בחומת משען סוף פשת ויכח דה"ט ע"ב וז"ל, הטעם שקבעו תענית על המצור הוא, הלא היתה ירושלים כמה פעמים במצור, רק הטעם הוא דמה שהיתה העיר בטוהרת המצור שהי' שנים ימחצה זה מחמת שבאותו היום סמך מלך בבל למטה על ירושלים, כמו כן ישבו ביד של מעלה אלו מימונים ואלו משמאלים, עד שגברו המשמאלים ונחרב הבית, והנה אין דבר שנה שאין קללתה מרובה מהבתה, וכל דור שלא נבנה בימיו ביהמ"ק פאילו נחרב בימיו נמצא שכל שנה ישנה מתחדש חורבן חדש, וזה נכלל פעם שמוע אותו היום של עשרה בטבת, שהתחיל אז למעלה משפטי החורבן, כמו כן בכל דור ודור וישובים ביד של מעלה ונחרב חורבן של כל שנה ישנה, ודבר זה מרומז קצת בספר הקדונים, וידוע דעל צרה שעברה כמו יום